

Byung-Chul Han'ın Yeni Medya Sosyolojisine Katkısı

Byung-Chul Han's Contribution to the Sociology of New Media

Selçuk ÇETİN¹

Öz

Byung-Chul Han, son yılların en dikkat çeken kültür kuramcılarında birisidir. Felsefe ve teoloji eğitimi alan Han, yeni medya sosyolojisi ile de ilgilenmiştir. Eserleri dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yakından takip edilmektedir. Bu çalışmanın amacı, Han'ın yeni medya sosyolojisine getirdiği kuramsal perspektifi tespit etmektir. Bu bağlamda yazarın kaleme aldığı kitaplardan yola çıkarak yeni medya ile ilgili tezleri ortaya çıkarılmıştır. Yazdığı kitaplardan on dört tanesinde yeni medya sosyolojisine dair bağlamlar, bir nitel araştırma olan doküman incelemesi ile ele alınmıştır. Bu bağlamlar, üç tema hâline getirilerek analitik bir çerçevede yorumlanmıştır. Yazarın eleştirel perspektifinin temel noktası neoliberalizm ekseninde yoğunlaşmaktadır. Bu açıdan çalışmada tespit edilen üç tema; veri ve algoritma yoluyla üretkenlik rejimi, siyasetin dijital dönüşümü ve çöküşü, dijital benliğin ve bireyciliğin psikolojisi şeklindedir. Yazar, eleştirel yeni medya çalışmalarına özgün açılımlar getirmektedir. Han, büyük veriye egemen olan güçlerin insanları nasıl gözetlediğini ve metalaştırdığını ortaya koymuştur. Siyasetin kamusal bir özelliğinin kalmadığını, rasyonel bir tartışma imkanının yok olduğunu, insanların dijital mahalleleri içerisinde kendilerini ötekine kapattıklarını tespit etmiştir. Buna göre, özellikle sosyal medya ortamları, akıldan çok duyguların ön planda olduğu bir yerdir ve buradan kamusal bir tartışma da gelişemeyecektir. Han, aynı zamanda aydınlanmış bireyin sonunu da işaret eder. Son olarak Han, dijital ortamların; bireyciliği ürettiğini, kitle değil sürü yarattığını, beğeni kültürüne bağımlı kıldığını düşünmektedir. Ayrıca, sosyal medya fenomenleri ya da influencerlar yoluyla narsistleşmiş öznenin ruhu sisteme sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Yeni Medya Sosyolojisi, Veri, Algoritma, Büyük Veri, Byung-Chul Han*

Abstract

Byung-Chul Han is one of the most influential cultural theorists of recent years, with a background in philosophy and theology, and a significant interest in the sociology of new media. His works are widely followed, not only in Türkiye but globally. This study aims to examine the theoretical framework Han contributes to the sociology of new media. Drawing upon his published works, this research identifies and analyzes his arguments concerning new media. Using document analysis, a qualitative research method, the study examines the contexts of new media sociology across fourteen of Han's books. These contexts are categorized into three thematic areas and interpreted within an analytical framework. Central to Han's critique is his focus on neoliberalism, which serves as the axis for the three themes identified in this study: the regime of productivity driven by data and algorithms, the digital transformation and the collapse of politics, and the psychology of the digital self and individualism. Han's contributions offer unique insights into critical new media studies. He illustrates how dominant powers use big data to surveil and commodify individuals. He argues that politics has lost its public character, that rational debate has disappeared, and that individuals have become isolated within their digital enclaves. According to Han, social media platforms, prioritize emotions over logic, preventing the development of meaningful public discourse. He also signals the decline of the enlightened individual. Lastly, Han contends that digital platforms foster individualism, creating a "herd" mentality rather than a collective mass, making us increasingly dependent on the culture of "likes." Furthermore, through social media phenomena or influencers, the narcissistic subject is perpetuated and presented to the system.

Keywords: *New Media Sociology, Data, Algorithm, Big Data, Byung-Chul Han*

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim Bölümü, ORCID: 0000-0002-2110-0874, selcuk.cetin@yobu.edu.tr.

Giriş

Bu çalışmada, bir felsefeci olan Byung-Chul Han'ın medya teorileri üzerine getirmiş olduğu özgün açıklamalar ele alınacaktır. Han, medya çalışmalarında, özellikle yeni medya sosyolojisi üzerine yaptığı yorumlarla çağdaş bir filozof olarak değerlendirilebilir. 1959 yılında Güney Kore'de doğmuştur. 20'li yaşlarının başında Almanya'ya göç etmiş ve burada teoloji ve felsefe eğitimi almıştır (Metis, 2024). Yazarın Asya kökenli olması ve erken yaşlarda Avrupa'ya göç etmesi akademik ve entelektüel gelişiminde belirleyici olmuştur. Eserleri Türkçe dâhil ondan fazla dile çevrilmiştir. Yazar, felsefi bakış açısı ile içinde bulunduğumuz toplumun derinlikli bir eleştirisini sunmaktadır. Çalışmalarında pek çok özgün kavramı felsefi birikimi ile besleyerek sosyoloji literatürüne kazandıran bir sosyal bilimcidir. Kültür kuramcısı olarak, sosyal bilimler içindeki pek çok kaynaktan beslenip kendi perspektifini ortaya koymuştur. Bu teorisyenlerin en dikkat çekici olanlarının başında Habermas, Foucault, Bentham, Baudrillard, Frankfurt Okulu ve bu okul özelinde Benjamin gelmektedir. Habermas'ın kamusal alan tezini yeni iletişim teknolojileri bağlamında irdeleyen Han, yeni kamusal biçimlerinin dijital teknolojilerle birlikte mümkün olup olmadığını sorgulayarak Habermasçı bir çizgiyi takip etmiştir ve oldukça karamsar bir tablo ortaya koymuştur. Foucault'nun çalışmalarını takip eden yazar, özellikle neoliberal verimlilik ve disiplin toplumu üzerinden iktidar ve tahakküm ilişkilerini dijital uzam bağlamında ele almıştır. Bentham'ın panoptik yaklaşımı ile teorik bir tartışma yürütmüştür. Günümüz toplumlarının disipline edici ıslah araçlarına ihtiyacı olmadığını, insanların bile isteye kendini sergilemekten geri durmadığını ifade etmiştir. Baudrillard'ın simülasyon yaklaşımını yeni medya sosyolojisi açısından derinleştirmiştir. Benjamin'in fotoğrafçılık üzerinden getirdiği eleştirileri günümüz teknolojilerinde auranın yok oluşu üzerinden irdelemiştir.

Han'ın ismi zikredilen yazarlardan yola çıkarak kendi özgün kavram setlerini oluşturduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın problemi Han'ın yeni medya sosyolojisine sunduğu katkıyı ortaya çıkarmaktır. Nitekim Han, yeni medya sosyolojisini neoliberalizm ekseninde ele almakta, toplumların yaşadığı dönüşümü ürettiği kavramlarla somutlaştırmaktadır. Çalışmanın amacı da bu özgün kavramları anlaşılır kılmaktır. Örneğin "duygulanımsal haller", "aynının terörü", "obez boşluk", "dijital mahalle", "beğendim toplumu" gibi kavramlar yazarın teorik tartışmasını yürütürken başvurduğu ifadeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Han, bahsi geçen kuramcılarının yaklaşımlarını günümüze getirerek yeniden ele alır, harmanlar ve yorumlar. Bu kuramcılara kimi zaman teorik müdahalesini ortaya koyar. Ayrıştığı noktaları belirler. Kimi zaman da kuramcılarının tezlerinin açıklayıcı gücünden faydalanarak günümüz toplumları açısından savlarını derinleştirir ve kendi düşünsel perspektifini ortaya koyar. Çalışmada, Han'ın ortaya attığı kavramlar metin içerisinde irdelenmiştir. Yazarın beslendiği kaynaklar ele alınırken yorumsama gücüne sadık kalınarak birincil kaynaklara erişilmiştir. Bu şekilde, çalışmanın çerçevesi yazarın perspektifiyle daha güçlü hale getirilmiştir.

1. Çalışmanın Metodolojisi

Bu çalışma nitel bir araştırmadır. Bir nitel veri toplama tekniği olan doküman incelemesinden faydalanılmıştır. "doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar" (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 189). Doküman incelemesi ile, araştırmacı, araştırma sorusu ya da soruları ile yola çıkar. Doküman ile araştırma sorusu arasındaki ahenk, nitel çalışmanın doğasına uygun bir yöntemdir. Her tür doküman, metindeki anlamın ortaya çıkmasına, belirsizliklerin giderilmesine ve problem sorusu ile ilgili içgörünün keşfedilmesine yardımcı olur (Merriam, 2018, s. 155). Doküman inceleme, araştırma nesnesinin verilerini sistematik olarak inceleme ve değerlendirmeyi sağlamaktadır

(Ekiz, 2020, s. 78). Pek çok unsur araştırmanın nesnesi olabilmektedir. Bunlar arasında; reklamlar, günlük dergiler, resmi evraklar, tutanaklar, broşürler ve kitaplar yer alabilmektedir (Sak vd., 2021, s.231). Bu çalışmada Byung-Chul Han'ın yeni medya sosyolojisine getirdiği teorik yaklaşımlar ve açılımlar nelerdir? sorusunun yanıtı aranmıştır. Yazarın kaleme aldığı 14 kitapta yeni medya sosyolojisi ile ilgili bağlamlar tespit edilmiştir. Doküman inceleme, araştırma verilerinin birincil kaynaklarının toplanmasını, sorgulanmasını ve analiz edilmesini gerektirmektedir (Sak vd., 2021, s. 228). Bu bağlamda incelenen kitaplar alfabetik olarak şu şekildedir:

- Anlatının Krizi
- Enfokrasi
- Eros'un İstirabı
- Güzeli Kurtarmak
- İktidar Nedir
- Kapitalizm ve Ölüm Dürtüsü
- Ötekini Kovmak
- Palyatif Toplum
- Psikopolitika
- Ritüellerin Yok Oluşuna Dair
- Sürünün İçinde
- Şeffaflık Toplumu
- Şiddetin Topolojisi
- Yorgunluk Toplumu

Araştırmada kitapların her biri doküman olarak ele alınmış, ayrıntılı bir okumaya tabi tutulmuş ve yazarın yeni medya ile ilgili bakış açısı ortaya çıkarılmıştır. Söz konusu tespitler, Word dosyasında depolanmıştır. Yaklaşık 10 bin kelimelik, 25 sayfa not elde edilmiştir. Elde edilen nitel veriler sistematik bir incelemeye tabi tutularak temalaştırılmıştır. Doküman incelemesinde tematik analiz dikkatli ve odaklı bir şekilde metinlerin okunmasını ve gözden geçirilmesini içermektedir. Araştırmacı, gözden geçirdiği verileri derinlikli inceler ve bir olguyla ilgili temaları tespit ederek kategoriler oluşturur (Bowen, 2009, s. 32). Böylece çalışma analitik bir çerçeveye oturtulmuş olur. Bu bağlamda Byung-Chul Han'ın eserleri kapsamında üç tema oluşturulmuştur. Bunlar; veri ve algoritma yoluyla üretkenlik rejimi, siyasetin dijital dönüşümü ve çöküşü, dijital benliğin ve bireyciliğin psikolojisi şeklindedir. Her bir tema kendi içerisinde bir bütünlük arz edecek şekilde ortaya konulmuştur. Böylece yazarın yeni medya sosyolojine getirdiği açılımlar tespit edilmiştir.

2. Veri ve Algoritma Yoluyla Üretkenlik Rejimi

Çalışmanın bu kısmında Han'ın "dijital gözetleme rejimine" yönelik getirdiği açılımlar ele alınacaktır. Han, kuramsal müdahalesini özellikle Bentham'ın panoptikonu üzerine yapmaktadır. Ayrıca Foucault'nun tezlerinden beslenmektedir. Yirmi birinci yüzyılda büyük veri, yapay zekâ teknolojileri ve algoritmaların mantığının büyük teknoloji şirketlerini meydana getirmesi neoliberal üretkenlik rejiminin unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kapitalizmin dijitalleşme ile elde ettiği önemli "kazanımlardan" biri büyük veri ile kendini göstermektedir. Buna göre büyük veri, dijital gözetleme rejiminin yeni ufkunu ifade eder. Öncelikle büyük veriden ne anlaşılması gerektiğini açıklamak gerecektir; çünkü büyük veri yazarın üstünde sıklıkla durduğu bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Büyük veri, devasa veri kümelerinin gizli kalıplarını ve korelasyonlarını ortaya çıkaran veri analitiğidir. Elde edilen

veriler sayesinde şirketler ya da kuruluşlar büyük avantaj elde etmektedirler (Sagioglu & Sinanc, 2013, s. 42). Özellikle teknoloji şirketleri kullanıcıların verilerini işleyerek pazara sunmaktadır. Bu mecraları kullanırken yapılan her türlü edim; örneğin emoji kullanımı, beğeni, içerik paylaşımları gibi büyük ve karmaşık enformasyon parçalarının betimlenmesi ve analizi bizi büyük verinin mantığına götürmektedir (Narin vd., 2017, s. 217). Bu bağlamda Han, algoritmalar ve büyük veri üzerine şu şekilde bir değerlendirme yapmaktadır: “Dünya, verilere dönüştürüldüğünde şeffaflaşır. Algoritmalar ve yapay zekâ insan davranışını da şeffaf, yani hesaplanabilir ve yönlendirilebilir hale getirir. Dijital düzenin ruhu Dataizm, veri totalizmidir. Anlatının yerine hesaplamayı geçirir. Dijital sayısal demektir. Sayısal da anlatıdan daha şeffaf, daha hazırdır” (Han, 2024a, s. 58). Böylece insanın dijital ortamlardaki hareketleri değerlendirilebilir ve öngörülerde bulunulabilir. Sosyal medya ortamlarını kullanan insanlar, burada içerik üreterek bir değer yaratırlar. Ancak bu değer, teknoloji şirketlerine veri sağlamaktadır. Bu veriler sayesinde insanlar hedefli reklamcılığa maruz kalırlar. Ortaya çıkan maddi kâr yabancılaşmanın da kaynağını teşkil eder (Fuchs, 2015, s. 404). Nitekim günümüzde pazarlar “niş” bir şekle bürünmüştür. Eskinin kitle üretimi yerini kişiye yönelik üretime bırakmıştır. Şirketler maliyetlerini minimum düzeyde tutmayı hedeflemektedir. Teknolojik araçlar sayesinde kullanıcıların dijital verileri çeşitli “çerezler (cookies)” yoluyla tespit edilebilmektedir. Bu da kullanıcıların kişisel bilgisayarlarından hedefli reklama maruz kalmalarını kolaylaştırmıştır (Lyon, 2006, ss. 87-88). Böylece insanların dijital ortamlarda büyük bir kuşatılma altına girdiği söylenebilir. Günümüzde, internette yaptığımız her tıklama ve aradığımız her kavram kaydedilir ve izlenir. Attığımız her dijital adım takip edilmekte ve hayatımız dijital ortama yansımaktadır. Bu dijital izler, kişiliğimiz ve ruhumuz hakkında oldukça isabetli bir izlenim bırakır; hatta bazen, kendimizi algıladığımızdan daha doğru veya eksiksiz bir yansıma sunabilir (Han, 2022c, s. 69). Yeni iletişim teknolojilerinin insanları onların kendisinden dahi daha iyi tanınması, dijitalleşmenin geldiği noktayı göstermesi açısından oldukça dikkat çekicidir. Böylesi bir durumu dijital gözetleme rejimi olarak değerlendiren yazara göre; duygu, düşünce ve niyetlerimiz toplanarak sömürülmektedir. Bu da insanları ticari müdahalelere açık hale getirmektedir (Han, 2024a, s. 67). İnsanların kullanıcı olarak kendileri şeffaflaştıkça onların hayatlarını gözetleyen kurumları ve faaliyetlerini anlamak daha zor hale gelmektedir (Bauman & Lyon, 2013, s. 20). Bauman ve Lyon ile benzer düşüncelere sahip olan Han, onların fikirlerine ek olarak dijital ortamlarda insanların kendilerini gönüllü olarak sergilediğini düşünmektedir (2022c, s. 47). Böylesi bir hâl ticari müdahaleyi görünmez kıldığı gibi karmaşıklaktadır. Bu müdahale, kapitalizmin zamanı tüketmenin teknolojisi olduğunu da göstermektedir. İnsanlar bireyleştikçe metalaşır ve zaman perakende olarak tüketilecek nesnelere indirgenir (Süalp, 2012, s. 26). 21. yüzyılda yeni iletişim teknolojilerini ve özellikle sosyal medya ortamlarını kullanan insanlar hem ticari bir meta olurlar hem de gözetim teknolojilerini verimli kılarlar.

Bentham’ın panoptikon tezini günümüz toplumları açısından yorumlayan Han’a göre, bireyler, bile isteye kendini dijital panoptikona teslim etmektedir. Sürekli paylaşan, katılan, kendini ve arzularını sergileyen ve eğilimlerini dolaşıma sokan kullanıcılar, dijital panoptikonu verimli kılmaktadır (Han, 2023c, s. 33). Bentham panoptikon çalışmasında, gözetim altında tutulacak her tür insanın bulunduğu ve her türlü kuruma yaygınlaştırılabilen bir disiplin toplumunu anlatmaktadır. Bu kurumlar içerisinde hapishanelerden, hastanelere, okullardan, fabrikalara değin yeni bir yapı ilkesi tasarımı bahsetmektedir (Bentham, 2008, s. 9). Günümüzde ise dijital ağlarda insanlar “hiper-iletişim” içerisindedir. Bireyler âdeta buradaki panoptikonda kendilerini sunmaktadırlar (Han, 2022a, ss. 67-68). Bu da sosyal medya ile panoptik araçlar arasındaki farkı ortadan kaldırmaktadır. Toplumsal olan değersizleşip verileştirilerek üretim

sürecinde işlevsel bir öğeye dönüşmektedir (Han, 2022a, s. 71). Bentham'ın disipline edici yaklaşımında insanların panoptikondan kaçınma arzusu vardır. Han'ın yaklaşımında ise bireyler kendisini dijital panoptikona sunmaktadırlar. Bir benzetmeyle "Big Brother yerini Big Data'ya bırakmaktadır" (Han, 2024c, s. 84). Han'ın burada kullandığı "Big brother" ya da "Büyük Birader" kavramı George Orwell'in 1984 adlı romanında geçen metaforik bir ifadedir. Buna göre, daha çok siyasi gözetim, muhalifleri denetleme, özgürlükleri kontrol altında tutma gibi totaliter rejimlerle özdeşleştirilen bir kavram olarak değerlendirilmektedir (Power, 2016, s. 578). Han, kullandığı benzetme ile iktidarın artık büyük veriye sahip olan egemen aktörlerin elinde olduğunu vurgulamaya çalışmaktadır. Nitekim büyük veri, tıpkı 1984 romanında olduğu gibi gözetim, denetim ve kontrolü mümkün kılmaktadır. Yazara göre, disipline dayalı panoptikonun mahkumları görünür olmaktan kaçınmaya çalışırken, enformasyon rejimindekiler gönüllü olarak kendilerini gösterir, hatta bunu arzularlar (Han, 2022b, ss. 10-11, 2022c, ss. 46-47). Neoliberal enformasyon rejiminin bireyden tam olarak istediği de bu yöndedir. Veriyi işleyen şirketlere katkısı göz önünde bulundurulduğunda, bireyin dijital ayak izini büyük veriye teslim etmesi arzulan bir durumdur. Fakat bu istem bir zorlamayla değil; aksine bir özgürlük sanrsı yaratılarak sunulmaktadır. Tüm hayatımızı sergilememiz, beğenilerimizi sunmamız ve düşüncelerimizi paylaşmamız beklenmektedir. Bunları özgürce sunan birey, esasında kapsamlı bir sömürüye maruz kalır. Bu durum aynı zamanda böylesi bir rejim altında bireylerin yönlendirilmelerini ve manipülasyona maruz kalmalarını da mümkün kılmaktadır. Dolayısıyla tahakküm kusursuz hâle gelmektedir (Han, 2024b, ss. 20-21, 2023e, ss. 57-58, 2022b, s. 10, 2022c, s. 20). Bu ve benzeri durumları Han, aynı zamanda "neoliberalizmin sapkın mantığı" olarak yorumlamaktadır (Han, 2022b, ss. 10-11, 2022c, ss. 46-47). Nitekim insanların bilinçli olduğunu düşündüğü kararların, duyguların ve düşüncelerin dijital teknolojilerce belirlendiğini söyleyen yazar, bu durumu günümüzün krizi olarak adlandırmaktadır (Han, 2024c, s. 9). Bunu aynı zamanda bir paradigma dönüşümü bağlamında değerlendiren yazar, Aydınlanmanın da sonuna işaret etmektedir. Akıl yoluyla bilgiye ulaşan aydınlanmış özne, yerini bilgi denilen mefhumun makineler aracılığıyla üretildiği ve insanı gereksiz kılan bir aşamaya bırakmıştır. Dataizmin gölgesi altında ise bilgi, insanın kavrayışından giderek uzaklaşmaktadır (Han, 2023b, ss. 92-93). Bu aynı zamanda bir enformasyon gürültüsü ve iletişim krizidir. Nitekim, dijital ağların yaşamı bu derece kuşatması bilginin yitimine yol açar. Çünkü bilgi özütibariyle negatiftir. Bir negatifliğe gereksinim duymaktadır. Yazar, buradaki negatiflik ile bireyin düşüncelerinin farklı düşüncelerle karşılaşmasını ya da çarpışmasını kastetmektedir. Han sosyolojisinde, günümüz şeffaflaşmış toplumlarında ise negatifliğe yer yoktur. Pozitifliğin sürekli olumlanması aşırı gürültüyü meydana getirmektedir. Dijital iletişimin gürültüsü zihnin ihtiyacı olan sessizliği tahrip etmektedir (Han, 2024c, s. 30). İşte enformasyon toplumu da bu gürültünün en temel kaynaklarından biridir. Veriye dayalı dünyanın bilgi üretmediği ve gürültüyü meydana getirdiğini *Eros'un İstirabı* kitabında yazar şu şekilde açıklamaktadır:

Veri güdümlü pozitif bilim ne bir bilgi üretir ne de hakikat. Enformasyon sadece malumat verir. Ama malumat gerçek bilgi değildir. Pozitifliği nedeniyle toplamacı ve kümülatiftir. Bir pozitiflik olan enformasyon hiçbir şey değiştirmez, hiçbir şey açıklamaz. Herhangi bir sonuca yol açamaz. Bilgi ise bir negatifliktir. Hariç bırakan, seçkin ve yetkilidir... malumat edinme konusundaki aşırılık, bilginin ortaya çıkmasını sağlamaz. Enformasyon toplumu bir yaşantı toplumdur. Yaşantı da toplamacı ve kümülatiftir (Han, 2023d, s. 54).

Bu bağlamda büyük veri, veri yığınlarını damıtarak analiz etse de bilgi üretiminden yoksun, hakikat barındırmayan bir içerik ortaya koyabilir. Artık teorinin yerini veri almıştır (Han, 2024d, s. 60). Verinin içerisinde çok az bilgi vardır. Büyük veri bir korelasyon sunar. O, veriyi talep

edenlere sadece korelasyonların ilişkisini açıklar. Neden sorusunun bu bağlamda bir işlevi yoktur. Korelasyonlar, neden-sonuç arasındaki ilişkiyi sunma kabiliyeti olmayan ilkel bir bilgidir. Dolayısı ile kavranamaz. Büyük veri, düşünmeyi önemsiz hale getirir (Han, 2023e, s. 10, 2022c, s. 76). Datalar ve bunun sonucu ortaya çıkan enformasyonlar yığınsaldır, bir anlatı kuramaz. Böylesi yoğun bir iletişim gürültüsü sessizliği de yok etmektedir (Han, 2023b, s. 39). Han'ın sessizliği olumlayıcı tavrı, iletişimsel gürültü içerisinde düşünmenin de mümkün ol(a)mayacağından kaynaklanır. Nitekim, "Sessiz kalamadığımız için iletişim kurmak zorunda kalıyoruz. Veya susamamızın nedeni, iletişim zorlamasına, üretim zorlamasına tabi olmamız. Sözün sessizliğe imkân veren halinden kurtulmak, özgürleşmek, iletişim zorlaması olarak buluyor ifadesini. Özgürlük tersyüz olup zorlamaya dönüşüyor" (Han, 2023b, s. 47). Yazara göre, bilginin üretimi için mesafeye ve sessizliğe ihtiyaç vardır. Enformasyonun hükümlerinde bilgi üretimi de akamete uğrayacaktır. Böylesi bir enformasyon bombardımanı altında derin zihinsel tefekkür imkânsız hale gelmeye başlar. Sürekli enformasyon uyarıları içerisinde dikkat parçalanır, anlama ve anlatma yüksek uyarılar içerisinde engellenmiş olur (Han, 2024b, s. 20). Oysaki Latince kökenli olan iletişim, "bir şeyi beraber yapmak, birleştirmek, vermek veya birlikte sahip olmak" anlamlarına gelir (Han, 2021, s. 110). Mesajlar aracılığıyla değerler, öncelikler gibi insanlar arasındaki toplumsal etkileşimin gerçekleştiği süreci ifade eder (Gerbner, 1972, s. 156). Bir "ortaklık ya da topluluk" gibi anlamları da taşımaktadır (Oskay, 2011, s. 9). Han'a göre, günümüz toplumlarında ise böyle bir ilişkiden bahsetmek mümkün görünmemektedir. Karşılıklı yerini kümülatif yığına bırakmaktadır (Han, 2021, s. 110). Hakikatle ilişkimiz de böylece bulanık hâle gelmektedir. Yirmi birinci yüzyılda yeni bir nihilizmden bahseden Han, bu nihilizmi enformasyonların gölgesindeki hakikat krizi olarak değerlendirmektedir. Artık olgular ve gerçekler geçer akçe değildir. Hakikatle ilişkili olan söylem değerini yitirdiğinde demokrasiden de geriye bir şey kalmayacaktır. Dolayısı ile insanları bir araya getiren ortak bir dünyadan bahsetmek de mümkün değildir. Hakikat, toplum mahallelere ayrıldığında ve bunu kabul edip kendini ötekine kapattığında artık değersizdir. Hakikatin altının oyulduğu bir toplumda hakiki olmayan enformasyonlar hakikatin kendisi olacaktır. Trump'ın siyasal başarısı da buradadır. O, hakikat ile ilgilenmez, hakikate karşı kayıtsızdır (Han, 2022b, ss. 47-49).

Foucault'nun iktidar analizini yeni medya bağlamında yorumlayan yazar, bu yeni neoliberal iktidar biçiminin emreden ya da buyurgan iktidarın disipline edici iktidarından farkını ortaya koyar. Buna göre, yeni iktidar biçimi emreden ya da buyurgan iktidardan daha etkili ve verimlidir. Parolası "like/beğendim" simgesinde tecessüm eder. Ne kadar çok tüketir, beğenirsek tahakküm ilişkilerine o derece tabi oluruz (Han, 2022c, s. 25). Dolayısıyla iktidar baskıyla değil onaylayarak hükmeder. İdeolojisinin gücü de buradadır. Bu tahakküm ilişkisi dijital medyanın sahiplik yapısı ile yakından ilişkilidir. Neoliberal sistem içerisinde dijital uzama hükmetmek, dijital bir toprak edinimi gerekli kılacaktır. Bu edinim oldukça önemlidir. Nitekim dijital uzamı elinde bulunduran güç aynı zamanda iktidara da sahip olacaktır (Han, 2022d, ss. 95-96). Bugün dijital uzama, dolayısıyla büyük veriye ve de iktidara haiz olan gruplar ABD kökenli küresel teknoloji şirketleridir. Bu şirketlerin ekonomik büyüklüğü milyarlarca doları aşmaktadır. Örneğin Acxiom insanları ekonomik gerekçeler ile 70 kategoriye yerleştirmektedir. Herhangi bir kategoriye girmeyen insanlar ticaretin bir nesnesi olamaz. O büyük veri için bir çöptür. Büyük verinin mahareti sadece bununla da sınırlı değildir. İnsan davranışlarının yönlendirilip, manipüle edilmesi mümkün hâle gelmiştir. Büyük veriye sahip olan güçler insan ruhunu da nüfuz ederler. Bu bağlamda özgür irade bir mittir (Han, 2022c, ss. 72-73, 2023c, ss. 30-31). "Hiper kapitalizm" çağında her şey ama her şey kendini sermayeye mecbur kılmaktadır. Dolayısıyla insanın değeri de müşteri değeridir. "Hiper kapitalizm" insanın

tüm yaşamını ticari ilişkiler ağına hapsedmektedir. İnsani değerler insanın elinden alınmakta yerine piyasa ilişkileri egemen olmaktadır. Dünya artık büyük bir mağazayı andırmaktadır (Han, 2023c, s. 77). Böylesi bir hâl, kapitalizmin çalışma mantığı ile doğrudan ilişkidir. Kapitalist teknoloji, “değer yasası” üzerinden işlemektedir ve “artı değeri” üretmek içindir (Alçın, 2012, s. 84). Bu, aynı zamanda kullanıcı verilerinin teknoloji şirketleri açısından bir hammadde kaynağı olduğunu da göstermektedir. “Gözetleme kapitalizmi” davranışlarımızı türetebilmektedir. Dolayısıyla bizleri tahmin edebilmektedir (Zuboff, 2021, s. 95). Bu durum artı değer yaratılmasında insanların hammadde olarak görülmesini daha iyi açıklamaktadır. Nitekim özellikle sosyal medyanın varlığı kullanıcıların izlenmesi ve gözetlenmesine dayalıdır. Dolayısıyla insanların verilerinin satılması ile işlevsel olabilir (Bauman & Lyon, 2013, s. 15). Dijital sömürü düzeni içerisinde yukarıda bahsedilen kategorizasyonun içine gir(e)meyen insanların da bu sistem içerisinde bir değerinin olmayışı bu bağlamda daha net anlaşılmalı olacaktır. “Hiper kapitalizm” çağında uygarlık böylesi bir yönde ilerliyor olsa da her şeyin ölçülüp, nicelleştirilmesi ve kayıt altına alınması, kişinin kim olduğu hakkında hiçbir şey söyleyemez. Yaşam nicelleştirilerek kavranamaz. Veri anlatı kuramaz (Han, 2024b, s. 35).

3. Siyasetin Dijital Dönüşümü ve Çöküşü

Yeni iletişim teknolojilerinin siyasal tartışmaları imkânsız kılması üzerine eleştirilerini sunan Han, bu kısımda özellikle Arendt, Schmitt, Habermas, Sennett ve Postman’ın teorik birikimlerini kendi bakış açısıyla dijital toplum açısından değerlendirmektedir. Dijital ortamların kamusal alanın çözülüşünde büyük etkisi olduğunu düşünen Han, neoliberal dijital yönetimin işleyişini anlamaya çalışır. Aydınlanmış bir toplumda kamusal alanın akılcı bir tartışmayı gerekli kıldığını düşünen Han, yeni medya ortamlarının rasyonel bir tartışma imkânı yaratmadığını, gürültü ürettiğini, birbirine benzer insanların kendilerini yankıladığını, akıldan çok duyguların ön plana çıktığını ifade etmektedir. Yeni medya ortamlarının ekonomik yapısının neoliberal rejim içerisinde sistemin gereklerine uygun sürüleri meydana getirdiğini düşünen yazar, bunu da yapay zekâ, algoritma, büyük veri ve tüm bunların sistem içerisinde soğurulmasına yol açan psikopolitika kavramsallaştırması ile irdelemektedir.

Hakiki bir kamusal alanın mesafelenmeyi gerekli kıldığını söyleyen yazar, bunun için saygıyı ön koşul olarak görmektedir. Saygının bulunmadığı yerde kamusal alan da çökecektir. Bu bağlamda kamusal alan, özel alandan saygıyla geri çekilmeyi varsayar. Fakat dijital iletişim özel alanın kamusal hâle geldiğini ve birbirine karıştığını göstermektedir. Dahası dijital iletişim özel alanın teşhir edilmesini desteklemektedir (Han, 2024c, ss.11-12). İnsanların sosyal medyada özel alanı daha görünür kılması siyasal kamusal alanın gerekliliği olan topluluk anlatısının oluşmasını da engellemektedir; çünkü siyasal eylem bir topluluk anlatısını gerekli kılar. Günümüz toplumu ise tekilleşmeyi teşvik etmektedir (Han, 2024b, s. 76). Böylesi bir tekilleşmenin olduğu dijital uzam da gösteri mekanlarına dönüşmektedir. Özellikle sosyal medya ortamları, siyasal, kamusal tartışmalardan ziyade gösterinin olduğu bir eğlence yerine dönüşmüştür. Gösteri, kamusal alanı yok etmektedir. Siyaset ile eğlence kavramlarının bir araya gelmesi ile oluşan eğlence siyasetinin (bir başka deyişle *politainment*) tezahürlerini bu mecralarda yoğun bir şekilde görmek mümkündür. Nitekim siyaset, kitle iletişim araçlarıyla birlikte eğlenceyi merkezine alan bir forma dönüşmüştür. Hatta siyasetin dilinin bir tür pazarlamaya dönüşü söz konusudur. Böylece siyaset; basitleşerek, imgeselleşerek ve kişiselleşerek medyanın eğlenceli diline dönüşmüştür (Bora, 2011, s. 240). Tıpkı bir *rock* yıldızının dijital ortamlarda kendisini “parlatması” gibi siyasal aktörler de siyasi imajı için gösteriye katılmaktadır. Bu durum gerçekliği anlamayı da zorlaştırmaktadır (Kellner, 2013, s.

58). Eğlencenin merkezde olduğu bu toplumda acıdan kaçınma baskın hâle gelmektedir. Bunu *Palyatif Toplum* kitabında açıklayan Han, esasında acıyı olumsuzlamaktadır. Buradaki acı ile kastedilen büyük ölçüde entelektüel ve zihni tasavvurların bireyin bünyesinde bıraktığı etkidir. Acı, “toplumu anlamının anahtarıdır. Bu nedenle her toplum eleştirisi acının yorumbilimini sunmak durumundadır”. Fakat acıdan kaçınma ya da acının üstünü örtme bu toplumun alametifarikasına dönüşmüştür. Siyaset de buna dâhildir. Artık bir siyasal tartışmadan ziyade orta yolu bulma, siyasal savları savunma yerine sisteme uyumlu olma baskısı artmaktadır. Buna göre, “demokrasi-sonrası bir toplum yapısı yaygınlaşmaktadır. Bu palyatif bir demokrasidir.” Böylesi bir demokrasi, sistemin sorunları ile köktenci bir mücadele yerine onun üstünü örtmeye yarayan ağrı kesicilerle ilgilenir (Han, 2024a, ss. 13-14). Pozitifliğin son derece önemsenmesi ise “performans toplumunun pozitif karakterini ifade eder.” Bunun siyasal iletişimdeki tezahürlerinden birisi de “Yes, we can” sloganıdır (Han, 2023a, s. 20). Bu slogan ABD seçimlerini kazanan ilk siyahi lider olan Obama’nın kampanya sloganıdır. Böylesi bir performans toplumunda gösterinin egemen olması rasyonel söylemi de önemsizleştirmiştir. Nitekim günümüz siyasal aktörlerinin söylediklerinin bir önemi kalmamıştır. O artık bir performans öznesidir. Adeta bir tiyatro oyunu sergilemesi beklenir. Artık siyasi eylem yerini bir sahne sanatına bırakmıştır (Han, 2022a, s. 22). Nitekim siyasal aktörler anlatılarının argümanlardan daha güçlü olduğunu fark etmiştir. Bu nedenle siyasetin kendisi araçsallaşmıştır (Han, 2024b, s. 80). Bu durum demokrasiyi de enfokratik bir şekle dönüştürmektedir. Oysaki, kitabın egemen olduğu Aydınlanma Çağında rasyonel söylem kitap aracılığı ile kurulmaktaydı. Burada Habermas’ın kamusal alan tezini takip eden Han, kitap okuyarak ve tartışarak mantıksal akıl yürüten halkın, demokrasi kültürünün gelişimine katkısını aktarır. Habermas, *Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü* isimli eserinde On sekizinci yüzyılın sonunda burjuva kamusal alanını irdelerken eleştirel tartışmalar yürüten topluluktan bahsetmektedir. Basılı, sınırlı eserler bulunsa da bunu yoğun bir şekilde irdeleyen topluluğun kamusal iletişim ağrısını tespit eder. Zamanla basım-yayım imkânlarının genişlemesi, yayıncıların çoğalması, ödünç kitap veren kütüphanelerin yaygınlaşması ve bunun bir kültüre dönüşmesinin Alman Aydınlanmasındaki önemini vurgular (Habermas, 2003, s. 16). Günümüz kitle iletişim araçları ise rasyonel söylemi parçalamaktadır (Han, 2022b, ss. 17-18). Toplumu bir infial kitlesine benzeten Han, insanların hızla bir araya gelip dağıldığı duygulanımsal bir hâl içerisinde bulunduğunu belirtmektedir. Duygulanımsal kavramı ile yazar; rasyonel düşünceden uzaklaşmayı, anlık ve gelip geçici olmayı, argümanlardan çok duygu yüklü olmayı ifade etmeye çalışmaktadır. Bu gelip geçiciliğin (bir başka ifadeyle) “infial dalgalarının” insanların dikkatini bir yere çekmekte mahir, ancak kalıcı bir kamusal söylem yaratmaktan yoksun olduğunu belirtmektedir (Han, 2024c, ss. 17-18). Nitekim konuya dair kavrayışını şu şekilde aktarmaktadır:

Dijital ortam bir duygulanım ortamıdır. Dijital iletişim anında duygulanım boşalmasını kolaylaştırır. Salt zamansallığı sayesinde dijital iletişim duygudan çok duygulanım nakleder. Shitstorm’lar duygulanım fırtınalarıdır. Dijital iletişim açısından tipiktir (Han, 2022c, s. 50).

Kamusal bir söylemin oluşabilmesi için her şeyden önce akılcı bir tartışmaya ve etik bir söyleme ihtiyaç vardır. Ötekini dinleme ve anlama vardır. İfade edilen her görüşün eleştiriye açık olması ve gerekçelendirilebilmesi gerekir (Han, 2022b, s. 36). Buradaki öteki ya da ötekine duyulan ihtiyaç; kamusal, rasyonel tartışma içerisine girebilen ve bu yetileri bünyesinde barındıran aydınlanmış birey olarak yorumlanabilir. Buna göre, insanlar hem kendi düşüncelerini açmış hem de ötekini anlamış olur. Nitekim, ötekine karşı açık olmak biz oluşu, toplumsal sınırların herkese açık olmasını ifade etmektedir (Habermas, 2013, s. 9). Dijital ortamlarda bu duygulanımsal alçalıp yükselmeler stabil bir kamusal içerikten yoksundur. Nitekim X, anında

duygulanımı dışı vurmaya teşvik eden bir platformdur. Ona dayalı olan politika ise ancak bir duygulanım politikası olacaktır. Oysa ki, politika akıl ve aracılığı gerekli kılar. Fakat akıl günümüzde kısa vadeli duygulanımlarla karşılık bulabilmektedir (Han, 2023b, s. 21). Yazara göre, duyguların egemen olduğu doğruluk, içinde bulunduğumuz toplumun patolojisini göstermektedir. Bunu rasyonalite dışı bir özellik olarak açıklayan Han, böylesi bir toplum içinde hakikatin ve olguların yeri olmadığını belirtmektedir. Bu durum aynı zamanda rasyonel söylemi gerekli kılan siyasetin ve demokrasinin tehdit altında olduğunu göstermektedir. Bu kriz halinin özgün örneği olarak da Trump'a işaret eden yazar, Trump'ı "aklı çok az kullanan yürekli bir başkan" olarak işaret etmektedir (Han, 2022b, s. 50). Nitekim duyguların siyasetinde, akli ve rasyonel söylemlerin herhangi bir önemi bulunmamaktadır.

Han'a göre, politik alan ortak bir alan olmaktan giderek uzaklaşmaktadır. Farklı düşünsel aktörlerin bir araya geldiği bir kamusal alan, yakın olanların bir arada olduğu "dijital mahalleye" doğru evrilmiştir. Böylece eleştirel düşünce eleştireliliğini yitirerek birbirlerine benzeyen insanların bir arada olduğu bir konfor alanına dönüşür (Han, 2022a, s. 54). Bunun bir tür "aynının terörü" olduğunu söyleyen Han'a göre, dijital ortamlarda insanların arkadaş ya da takipçi toplamasının niteliksel açıdan bir değeri bulunmamaktadır. Zira sürekli aynı ile karşılaşan insan, "toplumsalın mutlak sıfır derecesini temsil etmektedir" (Han, 2023e, s. 9). Buna göre dijital ortamlar, bireyin varlığının diğerine (-ötekine-) bakış ihtimalini zayıflatmaktadır. Kendi dışında diğerini göremeyen ben, sanal dünyanın kurgusu içerisinde yine kendine rastlamaktadır (Han, 2021, s. 42). Bugün dijital ağ, her türlü farklılıktan temizlenmiş bir "yankı odasını" andırmaktadır (Han, 2023e, s. 12). Yankı odası; birbirine benzer insanların bir araya geldiği ortamları ifade etmektedir. Buna göre bireyler yeni medya ortamlarında enformasyon çeşitliliği bulunmasına rağmen kendilerini bu çeşitliliğe kapatırlar (Hülür & Bayır, 2021, s. 252). Bunun siyasal iletişim bağlamında karşılığı ise, ortak siyasi görüşler etrafında şekillenen siyasal kutuplaşmadır (Colleoni vd., 2014, s. 319). Dolayısıyla dijital iletişim insanların farklı kişilerle bir araya geldiği bir "rezonans zemini" oluşturamamaktadır (Han, 2023b, s. 19). Böylesi bir zemin oluşmadığı için söylemsel boyut da meydana gelememektedir. Toplum "ortak duygusunu" yitirmektedir. İnsanların birbirini yankıladığı "dijital kabilelerde" diğerini dinlemeye de ihtiyaç kalmayacaktır. Oysaki demokrasi her şeyden önce birbirini dinleyenlerin topluluğudur. Dinleme, insanın -beni- yankılamasından farklı olarak -biz- yaratır. Dijital dünya "biz" in olmadığı bir yere benzemektedir. Bu nedenle dinleme siyasetini de yok eder. Habermasçı izlek takip edildiğinde dijital ortamlar bu bağlamda "iletişimsel eylemin" sonunu getirecektir (Han, 2022b, s. 36). Nitekim böylesi bir dijital uzamda "hiçbir hayret, merak mümkün değildir. Burada insanlar sadece kendilerini beğenirler" (Han, 2024d, s. 28). İnsanların başkası ile karşılaşması ise büyük ölçüde aradaki mesafenin ortadan kaldırılması şeklinde vukuu bulmaktadır. Bu tür bir başkasına yaklaşma, negatiflik içerdiğinden daha çok onu ortadan kaybetmeye ya da aynılaşılmaya itme söz konusudur (Han, 2023d, s. 20). Han, bu gibi aynının aşırılığını bir tür "obez boşluğa" benzetmektedir (Han, 2023e, s. 13). İnsanın sürekli kendine rastlaması ya da dijital bir aynılaşıma içerisinde kalması bir tür şiddettir. Yani o, ötekini kovmasından farklı olarak bir "öz yıkım" içerisindedir. Fakat insanın bu şiddetin farkında olması da mümkün değildir; çünkü insanın aynılaşıma içerisinde kaldığı şiddet gücünü pozitifliğinden almaktadır (Han, 2023e, ss. 7-8). Böylesi bir şiddet her türlü yabancından uzaktır. Her türlü görüşe de kapalıdır (Han, 2021, s. 10). Dijital ortamları kullanan çok sayıda insan olması onların bir kitle olduğu anlamına gelmemektedir; çünkü kitle güç demektir. Dijital ortamlar insanların bir kitle gücü yaratmasına imkân vermemektedir. Burada bir araya gelen insanlar, olduğu gibi hızla dağılmaktadır. Bu yüzden de insanlar siyasal güç

oluşturamamaktadırlar (Han, 2024c, s. 22). Ötekinin yok olması da aynı zamanda bir tür demokratik yıkımdır:

İnsanın her şeyden önce kendi konuştuğunu duyduğu dijital yankı uzamında, ötekinin sesi gitgide daha da kısılır. Bugün dünya, ötekinin yokluğundan dolayı daha az ses çıkarır. Senden farklı olarak, onun sesi yoktur. Ondan ne bir seslenme ne de bir bakış gelir. Kaybolan karşıda olan, dünyayı sessiz ve bakışsız kılar. (Han, 2023e, ss. 66-67).

Toplum ve siyaset üzerinde bir şeffaflık zorlaması, bunun da bir ideoloji olduğunu belirten Han, şeffaflığı neoliberal sistemin bir uzantısı olarak okumaktadır. Buna göre şeffaflığın güven yaratması mümkün görünmemektedir. Zira güvenin son derece hasarlı olduğu bir toplumda, şeffaflık güven değil, kontrol toplumunu meydana getirecektir. Her şeyin şeffaflaştığı bir toplum, uzun vadeli, geleceğe dönük siyasal tasavvurları da imkânsız kılacaktır. Bu durum, siyasal iletişimi de gelip geçiciliğe itecektir (Han, 2022a, ss. 11-13). Zamanın dijital uzamda hızlı bir akışa döndüğü, binlerce mesaj bombardımanının olduğu sosyal medya ortamlarının gelip geçiciliği dayattığı söylenebilir:

Her şey bir anda kamuoyuna duyurulursa, siyaset kaçınılmaz olarak nefessiz kalır, kısa vadeli hale gelir ve laf kalabalığına dönüşür. Total şeffaflık, siyasal iletişime yavaş, uzun vadeli bir planlamayı imkânsız kılan bir zamansallık dayatır. Bir şeylerin olgunlaşmasına izin vermek artık mümkün değildir. Gelecek, şeffaflığın zamansallığı değildir. Şeffaflık, şimdiki zamanın ve mevcudiyetin hakimiyeti altındadır (Han, 2024c, s. 28).

Kamusal bir siyasal söylemin varlığını kısa süreli tartışmalardan ayrı bir yere koyan Han, rasyonel bireylerin bir arada olduğu uzun erimli bir tartışma etiğini vurgulamaya çalışır. Her şeyin, her an konuşulduğu şeffaf bir toplumda ise böylesi bir kamusal söz konusu değildir. Kamusal, dijital ortamlarda insanların birbirini yankılıyor oluşundan farklı bir toplumsallığa karşılık gelir. Ötekini anlama, dinleme ve böylece politik bir iletişimsel eylemi meydana getirme söz konusudur. Han, dijital ağların böylesi bir kamusal alana imkân vermediğini düşünmektedir:

Bir dinleyiciler cemaati, bir politik dinleyicilik oluşturmaya yönelik siyasi irade, radikal bir biçimde yok olmaktadır. Dijital ağ, bu gelişmeyi kolaylaştırır. İnternet bugün kendisini, ortak, iletişimsel eylem için bir alan olarak sunmaz. Aksine, insanın öncelikle kendi reklamını yaptığı benin sergi alanlarına ayrışır. Bugün internet, yalıtılmış benliğin bir rezonans odasından başka bir şey değildir (Han, 2023e, s. 86).

Buna göre internet ortamlarının “rizomatik yapısı” kamusal alanın yitimine ve özel alanlar içerisinde parçalanmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla kamusal nitelik özel alanlar içerisinde dağılmaktadır (Han, 2022b, s. 22). Buradaki rizom, filozof Gilles Deleuze ve Felix Guattari’nin kavramsallaştırmasıdır. Rizomlar ya da kök-sap; doğrusal olmayan, açık ve herhangi bir yönde yapı geliştirme olasılıkları aracılığı ile söylem dönüşümlerinin mümkün oluşunu ifade eder. Standart olmayan çağrışımsal bağlantılar ortaya çıkabilir, yeni anlamlar yaratan çoğalma etkileri oluşturabilir (Sinelnikova, 2017). Ancak Han’a göre böylesi bir çoğalma etkisi mümkün değildir. Dahası dijital algoritma yüzünden insanlar “filtre balonlarının” içerisinde kendi kendine telkinde bulunur gibi “öz-propaganda” yapmaktadır. Sosyal medya, topluluğun olmadığı bir iletişimi kuvvetlendirir. Enformasyonlar kamusal alandan geçmeden yayılır. Zira bu enformasyonlar özel odalarda üretilip yine özel odalara gönderilir (Han, 2022b, ss. 28-33).

Han’ın siyasete ilişkin günümüz toplumlarına dair getirdiği eleştirilerden birisi de siyasetin pazarlamaya dönüşmesidir. Tıpkı bir ürün gibi siyasetçilerin de medya stratejileri ile insanlara sunulduğu bu dönem, dijital teknolojilerle nirengi noktasına ulaşmıştır. Nitekim, “beğendim butonu, dijital oy pusulasıdır. İnternet ya da akıllı telefonlar yeni oy verme yerleridir. Ve fare tıklaması ya da kısa bir dokunuş, ‘söylem’ in yerini alır” (Han, 2024c, s. 80). Bunu bir tür alışverişe benzeten yazar, böylesi bir toplumsallıkta söyleme gerek olmadığını ortaya koyar.

Burada tüketicinin beğenisi önemli olan. Pazarlamanın egemen olduğu bu “dijital agorada”, seçmenler de tüketicidir. Seçmen artık kamusal bir söylemin üretildiği, kamusal bir tartışmanın gerçekleştiği bir agorada değildir. Seçim reklamlarının ticari reklamlarla karıştığı bir yerdedir. Yönetim, pazarlamaya doğru evrilirken, siyasal anketler de pazar araştırmasına dönüşmüştür. Dijital beğeni günümüz insanının sloganıdır. O bir yurttaş değildir. Onun rahatsızlıkları, ya da duyarlılıkları “veri madenciliği” yoluyla tespit edilir. Eğer pazarda bir sorun varsa tüketicinin satın almasına uygun bir şekilde uyarlanacaktır (Han, 2024c, s. 81). Bu anlamda neoliberalizmin yurttaşı bir tüketicidir. Siyaseti şekillendiren bir işlevi yoktur. Siyasete edilgen bir şekilde katılmaktadır. Tıpkı hoşuna gitmeyen bir maldan ya da hizmetten şikâyet eder gibi davranmaktadır. Siyasetçi ise seçmeni tatmin eden tedarikçiye benzemektedir (Han, 2022c, s. 20). Siyasetin tüketicinin beğenisine sunulması aynı zamanda tüketicinin davranış örüntülerinin de dönüştürülmesi ile sonuçlanabilmektedir. Dolayısıyla insan psikolojisinin etki altına alınması, veri bilimi ve algoritmaların eş güdümlü işletilmesi söz konusudur.

Han, bazı eserlerinde siyasetin dönüşümü ve kamusal alanın çöküşüne dair oldukça karamsar bir tabloyu ortaya koymaktadır. Nitekim, psikometrik profillemeye yoluyla insanların davranış örüntüleri tahmin edilerek yönlendirilebilir. Tüketici davranışı gibi siyasal davranışlar da etki altına alınır. Bir seçim reklamı dijital ortamlarda kullanıcının profiline en uygun şekilde sunulur. Tüm yurttaşlar, kamusal alanı görünmez hale getiren farklı mesajlara maruz kalır. Özellikle sosyal medya trolleri vasıtasıyla toplumun kutuplaşması hızlandırılır. Ayrıca, gerçek kişiler gibi hareket eden “sosyal botlar” ile davranışlar yönlendirilir. Bir seçim reklamının binlerce çeşitlemesi kullanıcı profillere uygun bir şekilde uyarlanır. Böylece enfokrasinin egemenliğinde seçimler de bir enformasyon savaşına dönüşür. ABD’lilerin psikografilerine sahip olan Cambridge Analytica, insanların davranışlarını yönlendirerek 2016 yılında ABD başkanlık seçimlerinde Trump’ın seçimleri kazanmasında belirleyici olmuştur. İnsanlar dijital ortamlarda maruz kaldığı bu yönlendirmelerin farkında değildir. Hatta kamuoyunu yönlendirenler görünmezdir. Dijital ağlar demokrasiyi enformatik bir dönüşüme uğratarak demokratik bir kamusal alanı imkânlarını da yok ederler (Han, 2022b, ss. 23-28; 2022c, s. 70). Han, büyük veri ve algoritmanın kontrolüne sahip olan aktörlerin ortaya çıkışıyla birlikte, siyasetin işlevinin tamamen ortadan kalkacağına inanmaktadır:

Yakın gelecekte parti demokrasisi artık var olmayacaktır. Dijital post-demokrasi olarak enfokrasiye geçilecektir. Ardından, politikacıların yerini, toplumu ideolojik varsayımlara dayanmadan ve güç odaklarının çıkarlarından bağımsız olarak yöneten uzmanlar ve bilişimciler alacaktır. Toplumla ilgili kararlar, Big Data ve yapay zekâ kullanılarak alınacaktır. Siyasi söylemler var olmaya devam edecektir. Ama tali meseleler olarak kalacaklardır. Toplumsal sistemin optimizasyonu, hatta herkesin mutluluğunu vadeden, Daha Fazla söylem ve iletişim değil, Daha Fazla veri ve akıllı algoritmalar (Han, 2022b, s. 41).

Han’a göre, kamusal rasyonaliteden farklı olarak, dijital rasyonalitenin temel özelliği, söylemsel öğrenmenin yerini yapay zekâ temelli öğrenmeye bırakmasıyla kendini göstermektedir. Algoritmanın mantığı argümanları taklit etmesi ölçüsünde verimlidir (Han, 2022b, s. 39). Böylesi bir durum insanların kamusal tartışmalardan hızla uzaklaştığı, toplumsal sorumlulukların akamete uğradığı, demokratik müzakere imkanlarının geriye doğru gittiği bir toplumu göstermektedir.

4. Dijital Benliğin ve Bireyciliğin Psikolojisi

Han, dijital toplumun işleyişini açıklarken, sosyal medya platformlarının, bireyler için narsistik benliğin üretim noktalarından biri olarak öne çıktığını belirtmektedir. Bir tür psikolojik analize de girişen ve aynı zamanda bunun sosyolojik tahlilini de yapmaya çalışan yazar, bu durumu

“beğendim toplumu” olarak açıklamaktadır. Tezlerini çeşitli eserlerinde ortaya koyan Han, özellikle *Palyatif Toplum* kitabında oldukça etkili bir pasaj sunmaktadır:

Palyatif toplum aynı zamanda bir “beğendim” toplumdur da. Bir beğeni çığırına kapılmıştır. Her şey beğeni kazanana kadar düzleştirir. “Like” günümüzün imi, hatta ağrı kesicisidir. Sadece sosyal medyaya değil, kültürün bütün alanlarına hakimdir. Sadece sanat değil, bizzat hayat instagramlanabilir olmak durumundadır; yani acı verebilecek keskin kenarlar, uçlar, çatışmalar, çelişkiler giderilmiş olmalıdır... bu da insanların beğeni kültürünün yüzeyi altında biriken olumluluk cüfurunda boğulmasına yol açar (Han, 2024a, s. 15).

Böylesi olumluluk bağımlılığı sosyal medya ortamlarında kişilerin aldığı “likes/beğendimler” ile oldukça yakın ilişkilidir. Bunlardan biri olan “selfie-bağımlılığı” insanın kendini sevmesinden çok yalnızlaşmış bireyin narsistik boşluğu üretmesine benzeten yazar, insanların bu eziyet veren boşluktan kurtulmak için akıllı telefonlarına yöneldiğini düşünmektedir (Han, 2023e, s. 32). Gündelik yaşamın içerisine popüler bir sözcük olarak giren *selfie*, özü itibarıyla akademik bir sözcük olarak görülebilir. Zira *self*, -ben/ego- gibi anlamlara gelmektedir. Ancak popüler kültür içerisinde bozuma uğramıştır. Bu durumu toplumun aynışması, kalabalıklar içerisinde yalnızlaşması ve bunun da dışı vurumu olarak değerlendirmek mümkündür (Atay, 2017, ss. 59-60). Akıllı telefonlar ve sosyal medya uygulamaları ile yakından ilişkilidir. Nitekim akıllı telefonlar sosyal medyaya yönelmeyi sürekli kılar. Örneğin, Instagram’da dolaşıma sokulan bir hikâyenin 24 saat ile sınırlı olması psikolojik bir etki yaratır ve daha fazla paylaşım yapmaya yönlendirir. Bu bağlamda anlık ve uçucudur. Bir süre sonra kaybolur. *Selfiler* analog bir fotoğrafın aksine hatırlanmayı değil iletişimi sürekli kılar. İnsanın sürekli anlarda olması nihayetinde onun da sonunu ilan eder (Han, 2024b, ss. 32-33). Sosyal medyada dolaşıma giren içerikler kısa bir süre için kaydedilen, sonra da kaybolan görüntülü enformasyonlardır. Bu mecralarda dikkat ya da ilgi çekmek hatta bunun için yarışmak bir topluluk da yaratmayacaktır. Anlatı ile reklam birbirine karışacaktır (Han, 2024b, s. 72). Sosyal medya ortamlarında kişilerin kendilerinden farklı olanlara ihtiyaç bulunmamaktadır. Kendine benzer insanlarla karşılaşan birey, iletişimi de son derece narsist kılmaktadır (Han, 2023e, ss. 74-75).

Yazara göre, günümüz toplumlarının dayanışmadan ve ortak hareket etmekten uzaklaştığı, bireyciliğin oldukça kutsandığı neoliberal rejimde, egoizm ve narsisizm sorunu daha katmerli bir hale getirmektedir. Pürüzsüzleşen dünyada insanlar ötekinden uzaklaştıkça sorunları da kronik hale gelir. Narsistik egonun kendini görmesi ancak öteki ile mümkündür. Fakat dijital medyalar ötekinin kayboluşuna hizmet eder. Beğendim toplumunda bu pürüzsüzlük sosyal medya ortamlarında sürekli ve yeniden üretilir. Narsist egonun ötekini kovması ya da ötekini arındırıp kendine dönüştürmesi onu tüketime hazır hale getirir (Han, 2024a, ss. 40-43). Son derece estetik şekle bürünmüş akıllı televizyonlar, telefonlar gibi insanlar da özellikle sosyal medya ortamlarında pürüzsüz ve kusursuz kimlikler ile bir arada olmaktadır. Bir şeyleri paylaşmak ya da bir şeyleri beğenmek iletişimsel pürüzsüzlük sunar. Burada her şey parlatılmıştır. Her şey pozitifdir. Bu nedenle düşünülecek de hiçbir şey yoktur. Öyle ki, burası “like” sanatının icra edildiği yerlerdir (Han, 2024d, ss. 3-4). Herkesin birbirine benzediği bu ortamlar beğeniye sunulduğu için narsisizmin sürdürülebilirliği için de oldukça işlevseldirler. İnsanın farklı insanlarla karşılaşması, iletişimin hızını yavaşlatmaktadır. Bu nedenle şeffaflaşmış toplum farklı insanları devre dışı bırakarak aynaların etkileşim gücünü artırır. Zira, iletişim aynaların olduğu yerde hızlanacaktır. Bu aynı zamanda bir tür zorlama olarak karşımıza çıkmaktadır (Han, 2022a, s. 16). Buna göre, sosyal medya ortamlarında bireylerin paylaşımlarında almış olduğu beğeniler bunun tipik örnekleridir. Birey, her paylaşımında ne kadar çok beğeni alırsa kendisini o kadar verimli hissetmektedir. Bu bağlamda beğeni sosyal medya aracılığı ile narsistik kişiliğe de katkı sunar. Bunun için de dijital ortamlardaki güzellik,

arındırılmış bir güzellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu uygulamalarda kullanılan filtreler benliğin olabildiğince kusursuz sergisine imkân verir. Negatifliğinden arındırılmış dijital güzellik pürüzsüzdür. Beğeni hazzını içerir (Han, 2024d, s. 27). Buradaki üretimin de sanatsal ve kült bir değeri oluş(a)mayacaktır.

Han, sanata dair değerlendirmelerini yaparken Frankfurt Okulu ve özellikle Walter Benjamin'i takip etmiştir. Fotoğraf kültürü üzerinden bir değerlendirme sunar. Toplumlarda kültür bir meta haline gelmiştir ve gösteri toplumunun bir parçasına dönüşmüştür (Debord, 2012, s. 145). Oysaki Benjamin fotoğraf sanatında insan yüzünün kült bir değere sahip olduğunu söylemektedir. Eski fotoğraflarda insan yüzü geride kalanlara parıldar. Özellikle ölmüş yakınların aurası vardır o fotoğrafta. Hiçbir şeyle karşılaştırılmayacak olmasından ötürü güzelliği buradan gelir. Fakat günümüzde fotoğraf insan yüzündeki kült değerini yitirerek sergileme değerine dönüşmüştür. Facebook'taki face/yüz, bakışın aurasının olmadığı sergilenen bir metadır. İnsanlar bu değeri yükseltmek için kendilerini sergilemektedirler. Yani "yüzün, face olarak ticarileşmesi sürecine girmesi onun yok edilmesidir" (Han, 2023c, ss. 64-65). Metalaşan sergi dünyasında insan yüzü sürekli sergilenir, güncellenir ve sergi sürekli kılınır. Teşhirciliğin geçer akçe olduğu toplumda "şeyler ancak görüldükleri zaman bir değer kazanır" (Han, 2022a, s. 25). Max Weber'in modern dünyayı anlamlandırırken kullandığı "büyünün bozulması" dijital çağda veri ve enformasyonun işlenmesi ile daha üst boyuta çıkmıştır (Han, 2024b, s. 52). Bireyler günümüzde saplantılı bir şekilde kendini üretmektedir. Özellikle sosyal medya ortamları "öz-üretim" zorlaması dayatmaktadır. Bu yolla insanlar daha çok dikkat çekmek maksadıyla kendini bu mecralarda üretirken esasında bir taraftan da tüketmektedir. Topluluk oluşturamayan ve yalıtılmış bir benlik üreten insan, ne kadar çok performans sergilerse egosunu o kadar çok beslemiş olmaktadır (Han, 2023b, ss. 22-23). Aşırı enformasyonun yorgunluk yarattığını belirten Han, bunun aynı zamanda depresyona da neden olduğunu belirtmektedir. Depresyonun nedenlerinden birisi de kişinin aşırı kendine dönüklüğüdür. Bu bağlamda sosyal medya ortamları narsist ve depresif kişiliği beslemektedir:

Narsistik-depresif özne, yalnızca kendi kendisinin yankısını duyar. Anamlar yalnızca bir şekilde kendini yeniden-tanıdığı yerde var olur. Dünya ona yalnızca kendiliğin gölgelerinde görünür. Sonunda, kendi kendisini tüketen ve yıpratın özne kendi içinde boş olur. Toplumumuz bugün gitgide daha fazla narsistleşiyor. Twitter ve Facebook gibi sosyal mecralar, onlar da narsistik ortamlar oldukları için, bu gelişmeyi şiddetlendiriyorlar (Han, 2024c, s. 73).

Egoya artan odaklanma, dinlemeyi de değersiz hale getirmektedir. Topluların en büyük sorunlarından birisi topyekûn narsistleşmeleridir. Han, bu durum karşısında olumsuz bir tablo çizmektedir. İnsan, kendi sesinin tekrarıyla bir yok oluşa sürüklenmektedir (Han, 2023e, s. 81). Bu durumun araçlarından biri de birbirine benzer büyük sürüleri meydana getiren fenomenlerdir. Sosyal medya kullanıcıları, bu gibi insanları takip ederek hem yeknesaklaşmakta hem de neoliberal düzene katkı sunmaktadırlar. Bu bağlamda neoliberal benliğin üretilmesinde, bir rol model olarak influencerlar, neoliberal iktidarı içselleştirmiş kişileri temsil eder. Influencer, etki eden gibi bir Türkçeleştirme ile karşılanabilir. Özellikle sosyal medya ortamlarında yüzbinlerce takipçisi olan bu gibi kullanıcılar, bir yaşam biçimi sunma, akıl hocalığı yapma gibi işlevler görmektedir. Sosyal medya ortamlarında çeşitli markaların tanıtımlarını yaparak insanların satın almalarını sağlarlar. Markaların etkili bir pazarlama aracı olarak değerlendirilebilirler. YouTube ve Instagram gibi platformlarda özgürlüğün timsali gibi görünürler ve paylaşımlarında araya yerleştirdikleri reklamlar kullanıcıları rahatsız etmez. Aksine influencerlar, bu platformları kullanan insanların tapındıkları rol modelleri gibidir. Motive edici konuşmalarıyla kurtarıcı gibi görülürler. İnsanlar, influencerların tükettikleri ürünleri satın alarak onlara benzemeyi arzulurlar. "Sosyal medya bir

kilise gibidir: like âmin demektir. Paylaşmak birliktir. Tüketmek kurtuluştur” (Han, 2022b, ss. 12-13).

Neoliberal düzenin dijital toplumda işleyişinin unsurlarından birisi de estetik cerrahi ve spor salonlarının hızlı yaygınlaşması ve dijital uzamda sergilenmesi ile kendini göstermektedir. Dinç olmak, seksi olmak pazarlamanın ve yeni sömürü biçiminin kaynaklarını göstermektedir. Neoliberal öznenin kendini mükemmelleştirmesi fizik ile sınırlı değildir. Artık yaşam koçları, kişisel gelişim seminerleri yoluyla kişinin sistem içerisindeki verimliliği artırılmaya çalışılarak ruhu da sömürülür (Han, 2022c, ss. 33-38). Buna göre neoliberal uygarlık insanların sadece bedenlerini değil aynı zamanda ruhlarını da ele geçirmiştir.

Sonuç

Bu araştırmada, son yılların dikkat çeken kültür kuramcılarında birisi olan Byung Chul Han'ın çalışmalarına odaklanılmıştır. Han, geniş bir akademik yelpaze içerisinde bulunduğu toplumun derinlikli sosyolojik tahlilini yapan üretken bir yazar olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanat, siyaset, kültür, edebiyat, teoloji gibi alanlarda kalem oynatmıştır. Asya kökenli olması, çalışmalarında doğduğu coğrafyanın etkilerini barındırmasını sağlamıştır. Bunun yanı sıra, genç yaşlarda Avrupa'ya göç etmesi ve burada edindiği akademik birikim, ona geniş bir bakış açısı kazandırmıştır. Kimi zaman eserlerinde bu mukayeseli analizleri görmek mümkündür. Bu durum, çalışmalarının küresel düzeyde dikkat çekmesine etken olmuştur. Nitekim yazdığı eserler tüm dünyaca okunan bir yazar olmasını sağlamıştır.

Han, çeşitli disiplinler arası çalışmalar yapmasının yanı sıra, iletişim bilimlerine de önemli katkılar sunmuş bir araştırmacıdır. Bu çalışmanın temel amacı da Han'ın iletişim çalışmalarına getirdiği özgün perspektifi ortaya koymaktır. Dijital teknolojilerin dünyayı küresel bir köy hâline getirdiğine dair olumlu yaklaşımların aksine, Han oldukça karamsar bir tablo çizmektedir. Bu karamsar tablo, aslında içinde bulunduğumuz çağın gerçekliğinin açığa çıkarılması olarak da değerlendirilebilir.

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi yoluyla tematik analiz yapılmış ve üç tema belirlenmiştir. Raporun genel çerçevesi, yazarın ortaya koyduğu tezlerin yorumlanması ile oluşturulmuştur. Bu temaların ilki olan “veri ve algoritma yoluyla üretkenlik rejimi” başlığında yazar, insanların dijital ortamlarda birer veriye dönüştüğünü ortaya koymuştur. Bu tema, gözetleme rejiminin geldiği noktayı göstermesi açısından dikkat çekicidir. Han'ın bakış açısını takip ettiğimizde, dikkatimizi çekmemiz gereken asıl nokta, teknolojinin yaşam üzerindeki dönüştürücü ve belirleyici etkisinden ziyade, teknolojinin kimlerin kontrolünde olduğu ve ne amaçla kullanıldığına dair bir sorgulamanın gerekliliğidir. Han, bu bağlamda neoliberal sömürü düzeni ve verimli sömürü kavramlarını ele alarak ufuk açıcı bir sorgulama imkânı sunmaktadır. Günümüz teknoloji şirketleri, internetin ilk ortaya çıkışından itibaren yurttaşları gözetim altında tutmaktadır. Dijital ortamlarda insanların her türlü eylemi kayıt altına alınarak, bu veriler üzerinden şirketlerin kâr marjları artırılmaktadır. Zamanla, büyük veri sayesinde bireylerin davranışları yalnızca tahmin edilebilir olmakla kalmamış, aynı zamanda yönlendirilebilir hale gelmiştir. Neoliberal verimliliğin bir uzantısı olarak, insanların dijital ağlarda kendilerini sergilemesi, davranış örüntülerine dair kapsamlı bir veri sunmuştur. Bu süreçte insanlar, yeni medya ortamlarında son derece şeffaf hale gelirken, teknoloji şirketleri bu şeffaflıktan büyük ölçüde muafittir. Han, bu durumu bir “şeffaflık dayatması” olarak değerlendirmekte, ancak bireylerin büyük ölçüde bu durumun farkında olmadan isteyerek bu sisteme dâhil olduklarını vurgulamaktadır.

Çalışmanın ikinci teması olan “siyasetin dijital dönüşümü ve çöküşü” başlığı altında ise yurttaşların birer tüketici olmasından ayrı olarak kamusal alanın çöküşünün izlerinin derinlikli analizi görülmektedir. Yazara göre, dijital ortamlar Aydınlanmanın da sonunu ilan eder. İnsanların özellikle sosyal medya ortamlarında bir araya gelmesi anlamlı bir müzakerenin oluşacağı sonucunu çıkarmamızı sağlamamaktadır; çünkü Han bu ortamlarda insanların birbirini yankıladığını öne sürmektedir. Yazara göre, dijital ortamlar rasyonel, akılcı bireylerin olduğu bir yerden çok duygu yüklü yanıp sönmelerin yaşandığı bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, insanlar kendi dijital mahalleleri içerisinde yaşamlarını sürdürmektedir. Siyasal aktörler de rızayı duygu yüklü paylaşımlarla üretmektedir. En çok siyasetten beklenmesi gereken rasyonel savların mümkün olmadığı bir dönemden geçtiğimizi söyleyen Han, bu durumu demokratik bir yıkım olarak görmektedir. Dijital uzamda siyaset, gösterinin egemen olduğu bir tiyatroyu andırmaktadır. Bunu da ABD siyaseti üzerinden örnekleyen Han, en özgün örnek olarak Trump’ı işaret etmektedir. Teknolojik araçlara sahip olan egemen güçlerin çeşitli psikografik yöntemlerle insanları kategorize etmesi, insanları bir kategorizasyon içerisine hapsetmesi ve bu doğrultuda siyasal manipülasyona açık hale getirmesi Han’ın çizdiği olumsuzluğun özünü teşkil eder. Bir taraftan insanlar kendilerine benzer insanlarla bir araya gelerek bir arınma (-katarsis-) yaşarken diğer taraftan egemen aktörler tarafından manipüle edilebilmektedir.

Çalışmanın üçüncü teması ise “dijital benliğin ve bireyciliğin psikolojisi” olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazar, dijital ortamların narsistik kişiliğin üretimindeki katkısını ortaya koyar. İnsanların nasıl da gösterinin bir parçası olduğunu ve dijital ortamların nasıl da insanları sürekli paylaşmaya ittiğini anlamaya çalışır. Narsistik egonun neoliberal rejimle birlikte desteklendiğini de ileri süren yazar, insanların birbirinden yalıtıldığını ve bireyciliğin kutsandığını düşünmektedir. Han’a göre, neoliberal narsistik öznenin influencerlar aracılığı ile de desteklendiği bir tüketim nesnesi olduğu savlanır. Daha iyi görünmek, daha çekici olmak, hayatta başarılı olmak gibi unsurlar dijital gurular vasıtası ile sürekli kılınır. Böylece dijital uzamda insanların ruhu da ele geçirilmiş olur.

Han, yeni medya sosyolojisi bağlamında toplumu analiz ederken oldukça karamsar bir tablo ortaya koymaktadır. O, dijital teknolojiler ve ardındaki egemen aktörleri göz önünde bulundurduğunda tekno-kötümser bir bakış açısını paylaşmaktadır. Çalışmalarında önemli bir noktaya dikkat çeken Han, “daha fazla teori oluşturmaya cüret etmeliyiz” (Han, 2023c, s. 110) demektedir. Bu açıdan yaklaşıldığında tekno-iyimser ya da tekno-kötümser olmanın dışında eleştirel ufukumuzu geniş tutmalıyız. Bu kadar hızla çoğalan enformasyon yığını karşısında toplumsal olguları anlaşılır kılmak için bilgi ve teori takip edilmeli, kamusal fayda öncelenmelidir.

Açıklamalar

* *Etik Kurul Onayı:* Bu çalışma Byung-Chul Han'ın yeni medya sosyolojisine katkısını analiz eden nitel bir araştırma olduğu için ve herhangi bir insan faktörü barındırmadığından etik kurul onayı gerektirmemektedir.

* *Yayın Etiği:* Bu çalışma, "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında belirtilen kurallara uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, makale intihal tespit yazılımlarıyla (Turnitin / iThenticate) taranmış ve herhangi bir intihal tespit edilmemiştir.

* *Yazar Katkı Oranı:* Uygun değildir.

* *Çıkar Çatışması:* Çalışmanın yazarının bağlı olduğu kurumun veya finansal destekçisinin diğer kurumlarla veya bu diğer kurumların çalışanlarıyla araştırmayı etkileyebilecek düzeyde doğrudan veya dolaylı olarak herhangi bir finansal, ticari, hukuki veya profesyonel ilişkisi/çıkarı söz konusu değildir.

* *Akademik Finansal Destek:* Çalışma; herhangi bir akademik finansal destek kuruluşu (TÜBİTAK, BAP, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, vs.) tarafından desteklenmemiştir.

* *Yazar Beyanı:* Çalışma bir tezden üretilmemiş, bir kongre/sempozyum/konferansta sunulmamıştır.

Structured Extended Abstract

Research Background & Problem

In this study, Byung-Chul Han's distinctive perspectives on media theories as a philosopher will be discussed. This study seeks to answer this question: What are Byung Chul Han's theoretical approaches and expansions to new media sociology? The author offers an in-depth critique of the society we live in through a philosophical perspective. As a cultural theorist, he has put forward his own perspective by drawing on many sources in social theory. As a matter of fact, the concepts used by the author have a wide social theoretical background. The approaches of the great theorists of the past were brought to the present day and re-examined, harmonized, and reinterpreted. He sometimes reveals his theoretical intervention to these theorists. He identifies the points of divergence. On the other hand, by utilizing the explanatory power of the theorists' argument, the author deepens his arguments in terms of today's societies, and puts forward his own intellectual perspective.

Research Methodology

In this study, document analysis was used as a data collection method in social sciences. Document analysis, which is qualitative research, involves the analysis of written materials containing information about the facts and phenomena aimed to be investigated (Yıldırım & Şimşek, 2018, p. 189). The harmony between the document and the research question is a method suitable for the nature of qualitative study. All types of documents help to reveal the meaning in the text, eliminate uncertainties and discover insights into the problem question

(Merriam, 2018, p. 155). Related to new media sociology were identified in 14 books written by the author. In the research, each of the books were evaluated as a document unit, subjected to a detailed reading and the author's discourses on new media were revealed. All these contexts were identified in each book and stored in a Word file. Approximately 10 thousand words and 25 pages of notes were obtained. The qualitative data obtained were subjected to a systematic analysis and were thematized. Thematic analysis in document analysis involves careful and focused reading and reviewing of texts. The researcher examines the data in depth and creates categories by identifying themes related to a phenomenon (Bowen, 2009, p. 32). Thus, the study is placed in an analytical framework.

Research Results

Han's work is structured around three themes. Under the title of the regime of productivity driven by data and algorithms, the author makes it clear how people have turned into data. This theme is noteworthy in terms of showing the point where the surveillance regime has reached. Following Han's perspective, the point we should draw attention to here is not the transformative and decisive effect of technology on life, but rather an inquiry into who owns technology and what technology serves. Today's technology companies have been keeping citizens under surveillance since the internet was first introduced. As a matter of fact, when we come to the present day, people's behaviors have become predictable in big data. It can also be said that we have come to a point beyond prediction. People's behavior is now being manipulated. As an extension of neoliberal efficiency, people's presenting themselves on digital networks has provided comprehensive opportunities regarding their behavioral patterns.

Under the second theme of the study, the digital transformation and collapse of politics, there is an in-depth analysis of the traces of the collapse of the public sphere apart from the fact that citizens become consumers. Digital media appears as an emotion-laden space rather than a place where rational, logical individuals reside. Accordingly, people live their lives in their own digital neighborhoods. Political actors also produce consent through emotion-laden sharing.

The third theme of the study is the psychology of the digital self and individualism. In this section, the author reveals the role of digital media in the production of narcissistic personality. He tries to understand how people are a part of the show and how digital media push people to constantly share. People must constantly remind themselves of who they are, produce themselves for others like themselves, and this production must be perpetuated. The author also thinks that the narcissistic ego is supported by the neoliberal regime, and that people are isolated from each other and individualism is sanctified.

Conclusion & Discussion

Han is a productive writer who provides in-depth sociological analysis of the society we live in within a wide academic spectrum. Contrary to the affirmative attitude that the world has become a global village with digital technologies, Han portrays a rather pessimistic picture. In fact, this pessimistic picture can also be considered as an exposure of the age we are in. He says something very important briefly and concisely. "We must attempt to theorize more"

(Han, 2023c, p. 110). In the face of such a rapidly increasing mass of information, we need to follow the knowledge and generate theories.

Kaynakça

Alçın, S. (2012). Tekno-İdeoloji. İçinde Z. Süalp Akbal Tül & B. Çelik (Ed.), *Devrim yahut vasat* (ss. 70-86). Bağlam Yayıncılık.

Atay, T. (2017). *Görünüyorum o halde varım*. Can Yayınları.

Bauman, Z., & Lyon, D. (2013). *Akışkan gözetim* (E. Yılmaz, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

Bentham, J. (2008). Panoptikon ya da gözetim-evi (B. Çoban & Z. Özarslan, Çev.). İçinde B. Çoban & Z. Özarslan (Ed.), *Panoptikon* (ss. 9-76). Su Yayınları.

Bora, T. (2011). *Sol, sinizm, pragmatizm*. İletişim Yayınları.

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>

Colleoni, E., Rozza, A., & Arvidsson, A. (2014). Echo chamber or public sphere? predicting political orientation and measuring political homophily in twitter using big data. *Journal of Communication*, 64(2), 317-332. <https://doi.org/10.1111/jcom.12084>

Debord, G. (2012). *Gösteri toplumu* (A. Ekmekçi & O. Taşkent, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

Ekiz, D. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.

Fuchs, C. (2015). *Dijital emek ve Karl Marx* (T. E. Kalaycı & S. Oğuz, Çev.). Nota Bene Yayınları.

Gerbner, G. (1972). Communication and social environment. *Scientific American*, 227(3), 152-162.

Habermas, J. (2003). *Kamusal alanın yapısal dönüşümü* (T. Bora & M. Sancar, Çev.). İletişim Yayınları.

Habermas, J. (2013). *“Öteki” olmak, “öteki”yle yaşamak* (İ. Aka, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.

Han, B. C. (2021). *Şiddetin topolojisi* (D. Zaptçioğlu, Çev.). Metis Yayınları.

Han, B. C. (2022a). *Şeffaflık toplumu* (H. Barışçan, Çev.). Metis Yayınları.

- Han, B. C. (2022b). *Enfokراسi* (M. Özdemir, Çev.). Ketebe Kitap.
- Han, B. C. (2022c). *Psikopolitika* (H. Barışçan, Çev.). Metis Yayınları.
- Han, B. C. (2022d). *İktidar nedir* (M. Özdemir, Çev.). İnsan Yayınları.
- Han, B. C. (2023a). *Yorgunluk toplumu* (S. Yalçın, Çev.). İnkı Kitap.
- Han, B. C. (2023b). *Ritüellerin yok oluşuna dair* (Ç. Tanyeri, Çev.). İnkı Kitap.
- Han, B. C. (2023c). *Kapitalizm ve ölüm dürtüsü* (Ç. Tanyeri, Çev.). İnkı Kitap.
- Han, B. C. (2023d). *Eros'un ıstırabı* (Ş. Öztürk, Çev.). Metis Yayınları.
- Han, B. C. (2023e). *Ötekini kovmak* (M. Özdemir, Çev.). Ketebe Kitap.
- Han, B. C. (2024a). *Palyatif toplum* (Barışçan, Çev.). Metis Yayınları.
- Han, B. C. (2024b). *Anlatının krizi* (M. Erşen, Çev.). Ketebe Kitap.
- Han, B. C. (2024c). *Sürünün içinde* (Z. Sarıkartal, Çev.). İnkı Kitap.
- Han, B. C. (2024d). *Güzeli kurtarmak* (K. Filiz, Çev.). İnsan Yayınları.
- Hülür, H., & Bayır, M. (2021). Doğruluk-sonrası çağın bir boyutu olarak yankı odası. *EMI Journal*, 5(9), 245-254.
- Kellner, D. (2013). *Medya gösterisi* (Z. Doğruer S., Çev.). Açılım Kitap.
- L N Sinelnikova. (2017). Rhizome and discourse of intermediality. *Vestnik Rossijskogo Universiteta Družby Narodov: Seriâ Lingvistika*, 21(4), 805-821.
<https://doi.org/10.22363/2312-9182-2017-21-4-805-821>
- Lyon, D. (2006). *Gözetlenen toplum* (G. Soykan, Çev.). Kalkedon Yayınları.
- Merriam, S., B. (2018). *Nitel araştırma* (S. Turan, Çev.). Nobel Yayınları.
- Metis. (2024). *Metis yazarlar, Byung-Chul Han*.
<https://www.metiskitap.com/catalog/author/6238>

Narin, B., Fırat, F., Fırat, D., & Ayaz, B. (2017). Büyük veri ve gazetecilik ilişkisi bağlamında veri gazeteciliği. *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology*, 8(30), 215-235.
<https://doi.org/10.5824/1309-1581.2017.5.010.x>

Oskay, Ü. (2011). *İletişimin A B C'si*. Der Yayınları.

Power, D. J. (2016). "Big brother" can watch us. *Journal of Decision Systems*, 25(sup1), 578-588. <https://doi.org/10.1080/12460125.2016.1187420>

Sagiroglu, S., & Sinanc, D. (2013). Big data: A review. *2013 International Conference on Collaboration Technologies and Systems (CTS)*, 42-47.
<https://doi.org/10.1109/CTS.2013.6567202>

Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256.
<https://doi.org/10.33400/kuje.843306>

Süalp, Z. T. A. (2012). Vasatın teknolojisi deneyimin tekhnesine karşı mıdır? İçinde Z. T. A. Süalp & B. Çelik (Ed.), *Devrim yahut vasat* (ss. 11-27). Bağlam Yayıncılık.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Zuboff, S. (2021). *Gözetleme kapitalizmi çağı* (T. Uzunçelebi, Çev.). Okuyan Us Yayınları.